

Említsük meg befejezésként a kötetnek szinte egyetlen olyan tanulmányát, melynek nincs köze a néphagyományhoz, Szörényi László *Latin nyelvű Árkádia a tizennyolcadik századi Magyarországon* című dolgozatát. A 18. századi hazai latinság jóformán ismeretlen világába enged egy villanásnyi bepillantást.

VARGA IMRE

Fejezetek a magyar művelődés történetéből.
Szerk. ZÁVODSZKY Géza. Bp. 1992. ELTE Tanárképző Főiskola. 367 l.

A kötet tizenkét tanulmányt tartalmaz az irodalom- és a történettudomány, valamint ezek határterületei: a jogtörténet, a néprajz, a politikatörténet és a pedagógia témaköréből. Hiányzik a szerkesztői bevezető, így semmit nem tudunk meg a kötet koncepciójáról. Nem világos, hogy a gyűjtemény hogyan illeszkedik az ELTE Tanárképző Főiskola kiadói tevékenységébe, vannak-e előzményei, s hogy lesz-e folytatása a vállalkozásnak?

A különböző terjedelmű tanulmányok három csoportba sorolhatók: 1. önálló alapkutatások eredményei, 2. forráskutatások, forráskiadások első részfeldolgozásai, 3. megjelent művek által ösztönzött, részletkérdéseket tárgyaló dolgozatok. Az érintett tudományágaknak és az oktatásnak mindhárom megközelítésre szüksége van. A tanulmányok kronológiai rendben állnak. A középkort egy (Gerics József — Ládányi Erzsébet), a 16–18. és a 19. századot négy-négy (Szabó Péter, Dukkon Ágnes, Demeter Júlia, Kilián István, illetve Závodszy Géza, Dobszay Tamás, Párdányi Miklós, Estók János), a 20. századot három (Mann Miklós, Salamon Konrád, Katona András) dolgozat képviseli. Ezek az arányok egyrészt tükrözik a 16–19. század művelődése iránti fokozott érdeklődést. Másrészt felhívják a figyelmet a középkori műveltség kutatásának nehézségeire, ezen belül a képzett fiatal kutatók hiányára.

A továbbiakban néhány jó forrásadottságokkal, illetve könyv- és olvasmánytörténeti vonatkozásokkal rendelkező 16–18. századi tanulmányt emelek ki. Szabó Péter az udvari kultúrára vonatkozó kutatásait folytatja, amikor a

fejedelmi udvartartás és a külföldi hatások bemutatása után értelmezi az Erdély állami szuverenitásának reprezentációját szolgáló fejedelmi esküvők rítusát, ünnepi rendjét és jelképrendszerét. Dukkon Ágnes mintegy százötven, jó részt 17. századi kalendárium vizsgálata alapján rámutat eddig kellően nem hangsúlyozott közvetítési folyamatokra. Így például arra, hogy az események híre a történeti művek kivonatain keresztül hogyan jutott el a kalendáriumok olvasóihoz. További eredményeket lehetne elérni a kalendáriumokban kivonatolt források rekonstrukciójával, illetve a kivonatok összevetése révén a rekonstruált források szövegeivel. A kalendáriumok kéziratos bejegyzései az olvasmánytörténeti kutatásokhoz szolgálnak adalékokkal.

Demeter Júlia és Kilián István az iskoladrámakutatás egy-egy alapvető forráskiadványát, illetve annak részletét dolgozza fel különböző szempontok szerint. Demeter Júlia a Varga Imre által kiadott 33 unitárius drámaszöveg, illetve előadás alapján bemutatja a hitvitázó drámát, tematikus csoportokba sorolja a színjátékokat és feltárja a kolozsvári unitárius kollégium színi életét. Kilián István egyaránt támaszkodik saját kutatásaira és a Staud Géza által kiadott forrásbázisra. A mintegy négyszázötven adatsor segítségével árnyalt képet rajzol Nagyszombat barokk kori színházi kultúrájáról. A színpad, a díszlet, a jelmez, a világítás, az előadási alkalmak és időpontok vizsgálata jelzi az iskolai színjátszás fontos szerepét a város életében. További kutatásra ösztönöz az előadások évi átlaga és tematikai változása alapján kialakított periodizáció.

Összegzésként elmondható: a tanulmánygyűjtemény figyelemreméltó kísérlet a magyar művelődés kevésbé kutatott területeinek feltérképezésére. A dolgozatok külön-külön mindenképpen figyelmet érdemelnek. Folytatás esetén érdemes lenne kidolgozni egy olyan koncepciót, amely lehetőséget ad szorosabban összetartozó témakörök együttes tárgyalására. Ezzel teljesülhet a jelen kötet címének ígérete, s tanulmányok összefüggéstelen gyűjteménye helyett valóban „Fejezetek”-et vehet kézbe az érdeklődő.

KNAPP ÉVA